

ANALÝZA

21. dubna 2021

Analýza sektorových účtů – 4. čtvrtletí 2020

Opětovné zpřísnění opatření proti šíření koronaviru ve 4. čtvrtletí zasáhlo všechny sektory ekonomiky. Nejviditelnější byl dopad na hospodaření vládních institucí, které čelily zvýšeným výdajům na řešení krize. To způsobovalo prudké zvýšení deficitu a dluhu. Hrubá přidaná hodnota nefinančních podniků poklesla, před větším propadem ziskovosti je ale ochránily zvýšené dotace. Celkový růst příjmů domácností ovlivnily zejména stabilizační programy. Omezení možností spotřeby vedlo domácnosti k prudkému nárůstu úspor. U nefinančních podniků i domácností došlo k propadu investiční aktivity.

Nefinanční podniky

Ve 4. čtvrtletí 2020 došlo ke zpřísnění protipandemických opatření. Situace do značné míry připomínala jarní vlnu opatření, dopady se ale lišily. V sektoru nefinančních podniků (NP) opatření během 4. kvartálu zasáhla především odvětví obchodu a služeb, zatímco průmysl pokračoval v činnosti a spíše se snažil kompenzovat jarní ztráty. I proto se meziroční pokles hrubé přidané hodnoty (HPH) nepřiblížil hloubce 2. čtvrtletí a činil 8,7 mld. korun¹. Výrazný meziroční růst cenové hladiny dál posiloval, a reálný propad HPH tak činil 6,0 %², ve srovnání se 3. čtvrtletím tedy zmírnil. Omezení části odvětví znamenalo i mírné prohloubení meziročního propadu zaměstnanosti³ v sektoru na -1,5 %. Za celý rok 2020 klesla hrubá přidaná hodnota NP o 93,4 mld. korun, reálný propad dosáhl 7,2 %, nejvíce od roku 2009.

Objem vyplacených náhrad zaměstnancům ve 4. čtvrtletí jen mírně zaostával za úrovní stejného období roku 2019 (-0,9 mld. korun, -0,2 %). Obdobně jako ve 2. čtvrtletí se ale meziročně výrazně propadl objem vyplacených mezd a platů (-10,9 mld. korun) a naopak se navýšily sociální příspěvky zaměstnavatelů (+10,0 mld.), do kterých jsou zahrnuty prostředky v rámci programu Antivirus. Za celý rok 2020 náhrady zaměstnancům vyplacené NP klesly o 22,6 mld. korun (-1,3 %), což je první propad od roku 2009. Samotné mzdy a platy přitom klesly o 37,6 mld. (-2,7 %) a propad kompenzovaly prostředky z podpůrných programů zahrnuté v sociálních příspěvcích zaměstnavatelů⁴.

Dotace na výrobu ve 4. čtvrtletí opět výrazně meziročně vzrostly, stejně jako ve 2. kvartálu, a to o 18,2 mld. korun na 37,0 mld., což je mimořádně vysoká hodnota (obvykle dotace v závěru roku nepřekračují 20,0 mld.). Přírůstek stimulovaly především prostředky vládní podpory⁵. Také za celý rok 2020 objem dotací značně převyšoval jejich obvyklou úroveň. Činil 83,9 mld. korun a zvýšil se o 35,7 mld.

¹ Není-li uvedeno jinak, jsou všechny údaje použité v textu bez sezónního očištění.

² Do reálného vyjádření převedeno s pomocí celkového deflátoru HPH. Ve 4. čtvrtletí 2020 dosahoval meziroční deflátor HPH 5,3 %.

³ V osobách; úvazky přepočteny na plnou pracovní dobu.

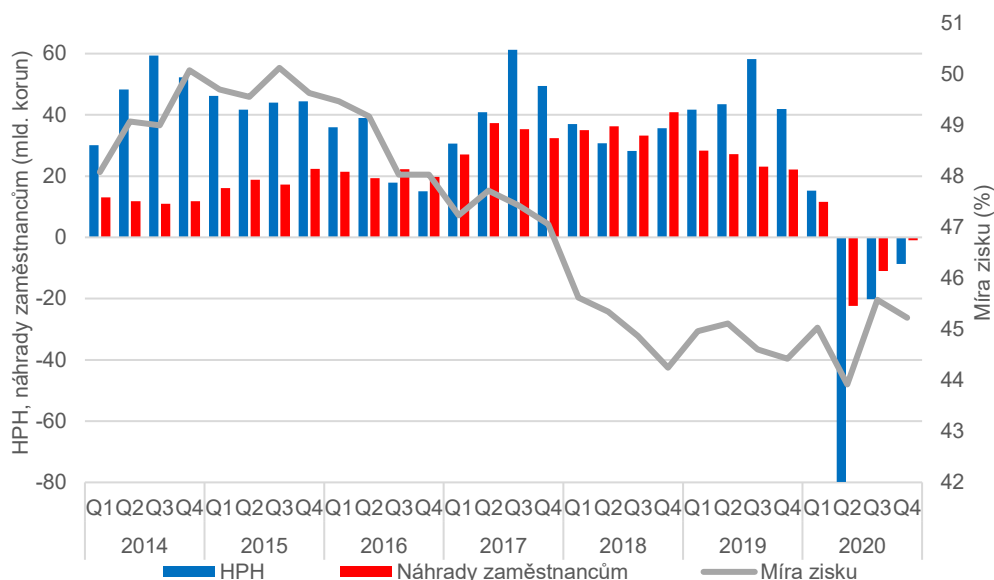
⁴ Skutečné sociální příspěvky zaměstnavatelů loni podobně jako mzdy a platy klesly (-9,5 mld. korun). Prudce se ale zvýšil objem imputovaných sociálních příspěvků zaměstnavatelů (ze 6,8 mld. na 31,3 mld. korun).

⁵ Položka dotací zahrnovala prostředky v rámci programů COVID nájemné pro podnikatele, COVID ubytování a dalších programů. Podrobnější informace o pohybech ve statistice výdajů a příjmů vládních institucí jsou obsaženy v metodické poznámce zveřejněné na internetových stránkách ČSÚ: <https://www.czso.cz/csu/czso/metodicka-poznamka-k-vladni-financni-statistice-2020-covid-19-01042021>.

ANALÝZA

I díky dotacím a podpůrným programům výsledný hrubý provozní přebytek ve 4. čtvrtletí meziročně vzrostl o 10,4 mld. korun na 375,6 mld. Míra zisku nefinančních podniků⁶ tak sice mezičtvrtletně mírně poklesla o 0,4 p. b., ale zůstala na poměrně vysoké úrovni 45,2 % (sezónně očištěno). Meziročně se míra zisku ve 4. kvartálu zvýšila o 1,7 p. b. Za celý rok 2020 hrubý provozní přebytek klesl o 36,2 mld. korun na 1 398,6 mld. Šlo o nejhlubší propad od roku 2009, ale značně jej ztlumily právě dotace a podpůrné programy. Míra zisku nefinančních podniků tak loni dosáhla 44,9 % a poprvé od roku 2015 se zvýšila. Ve srovnání s průměrem EU zůstává ziskovost nefinančních podniků v Česku nadprůměrná.

Graf 1: Meziroční nominální přírůstek HPH a náhrad zaměstnancům (v mld. korun), míra zisku (sezónně očištěno, v %)

Zdroj: ČSÚ, národní účty

Obvyklý deficit důchodů z vlastnictví NP ve 4. čtvrtletí činil 124,8 mld. korun a meziročně se prohloubil o 4,1 mld. Narostla strana zdrojů i užití. Na straně pasiv se v závěru roku prudce zvýšil objem rozdělovaných důchodů společností o 48,1 mld. korun (mohlo jít o kompenzaci za 3. čtvrtletí, kdy se naopak zisky propadly). Naopak o 25,8 mld. klesly reinvestované zisky z přímých zahraničních investic. Za celý rok schodek důchodů z vlastnictví činil 449,6 mld. korun a meziročně se zmírnil o 52,9 mld. Zmírnění deficitu způsobil zejména nižší objem prostředků na straně pasiv (užití) – klesl především objem rozdělovaných důchodů společností (-85,4 mld. korun), drobně také úroky (-1,8 mld.). Reinvestované zisky z přímých zahraničních investic vzrostly o 18,9 mld. korun.

Saldo druhotných důchodů bylo ve 4. čtvrtletí záporné a meziročně se mírně prohloubilo o 2,6 mld. korun na -39,9 mld. V rámci jednotlivých položek byly patrné výrazné toky prostředků souvisejících s krizí – zejména u sociálních příspěvků a dávek. Za celý rok 2020 se saldo zmírnilo

⁶ Míra zisku nefinančních podniků je definována jako podíl hrubého provozního přebytku k hrubé přidané hodnotě (B.2g / B.1g).

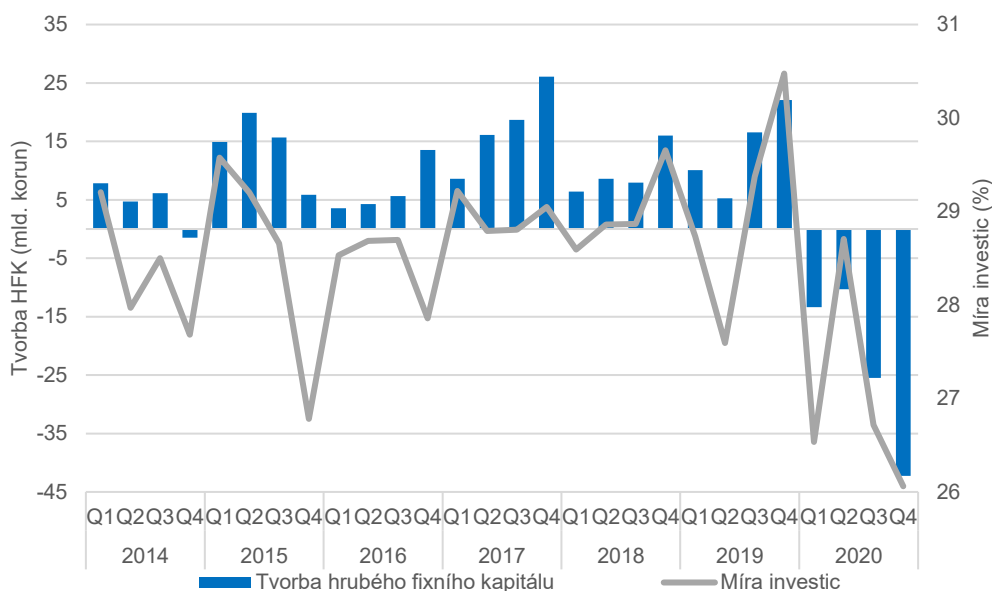
ANALÝZA

o 6,5 mld. korun na 144,6 mld. Snížil se objem zaplacených běžných daní z důchodů a jmění (-9,2 mld. korun). Výsledné hrubé úspory nefinančních podniků ve 4. čtvrtletí vzrostly o 3,7 mld. korun na 211,0 mld. a míra úspor NP⁷ se meziročně navýšila o 0,7 p. b. na 25,9 %. Za celý rok 2020 se úspory rovněž zvýšily o 23,2 mld. korun na 804,4 mld. Míra úspor nefinančních podniků tak poměrně výrazně vzrostla o 1,4 p. b. na 25,8 %, což je nejvíce od roku 2015.

Nefinanční podniky obdržely ve 4. čtvrtletí 10,2 mld. korun ve formě kapitálových transferů, meziročně o 2,2 mld. více. Investiční dotace z toho tvořily 8,4 mld. korun. Za celý rok kapitálové transfery nefinančním podnikům dosáhly 32,8 mld. korun (nárůst o 8,1 mld.). Z toho investiční dotace tvořily 25,6 mld. a ostatní kapitálové transfery 7,2 mld. Zejména ve 2. a 3. čtvrtletí ostatní kapitálové transfery narůstaly nadstandardním tempem.

Nefinanční podniky po celý rok snižovaly své výdaje na tvorbu hrubého fixního kapitálu a meziroční propad se v průběhu roku prohluboval. Ve 4. čtvrtletí investice sektoru klesly o 42,2 mld. korun na 231,7 mld. To rovněž znamenalo rekordně nízkou míru investic⁸. Ta ve 4. čtvrtletí činila 26,1 % (sezónně očištěno) a mezičtvrtletně se snížila o 0,6 p. b. Meziročně byla míra investic (neочиštěná) nižší o 4,8 p. b. Za celý rok 2020 se výdaje na tvorbu hrubého fixního kapitálu NP snížily o 91,4 mld. korun na 840,7 mld. Jde o první pokles od roku 2013. Míra investic NP v roce 2020 dosáhla 27,0 %⁹ a meziročně klesla o 2,1 p. b.

Graf 2: Meziroční nominální přírůstek tvorby hrubého fixního kapitálu (v mld. korun) a míra investic (sezónně očištěno, v %)

Zdroj: ČSÚ, národní účty

⁷ Míra úspor nefinančních podniků je definována jako podíl hrubých úspor na hrubé přidané hodnotě (B.8g / B.1g).

⁸ Míra investic nefinančních podniků je definována jako podíl hrubé tvorby fixního kapitálu k hrubé přidané hodnotě (P.51g / B.1g).

⁹ To je o 1 p. b. méně než v krizovém roce 2009.

ANALÝZA

Vládní instituce

Ve 4. čtvrtletí 2020 vládní instituce hospodařily s deficitem 141,6 mld. korun, což je nejhorší výsledek v celé časové řadě. Deficit se meziročně prohloubil o 117,5 mld. V závěru roku 2020 trval silný růst výdajů, kterým dala impulz druhá vlna protiepidemických opatření. Zároveň jen v omezené míře narostly příjmy rozpočtu, které tlumila ekonomická krize. Za celý rok 2020 deficit činil 348,0 mld. korun (6,2 % HDP). Po čtyřech letech přebytků spadlo hospodaření vládních institucí do nehlubšího zaznamenaného deficitu¹⁰.

Příjmy vládních institucí ve 4. čtvrtletí mírně meziročně vzrostly (+5,0 mld. korun, 0,8 %) a dosáhly 629,7 mld. Jejich navýšení zajistily zejména vyšší příjmy z čistých sociálních příspěvků (+19,6 mld. korun), v menší míře se zvýšily i přijaté běžné daně z důchodů a jmění (+5,4 mld.). Ostatní zdroje příjmů meziročně klesaly, nejvíce pak přijaté daně z výroby a dovozu (−10,0 mld. korun) a výrazný byl i propad přijatých kapitálových transferů¹¹ (−5,2 mld.).

Za celý rok 2020 příjmy vládních institucí klesly o 58,7 mld. korun (−2,4 %) na 2 336,7 mld. korun. Jde o první propad od roku 2009, který byl zasažen vrcholící ekonomickou recesí. Pokles ovlivnila zejména redukce daňových příjmů – daní z výroby a dovozu (−37,2 mld. korun) i běžných daní z důchodů a jmění (−33,1 mld.). Poprvé od roku 2010 klesla i hodnota tržní produkce vládních institucí (−6,3 mld. korun) a mírně se snížil i objem přijatých ostatních běžných transferů (−2,7 mld.). Nejvýraznější přírůstek měly přijaté čisté sociální příspěvky (+14,3 mld. korun), šlo ale o nejnižší nárůst od roku 2013, na čemž se podílelo i prominutí minimálních záloh OSVČ na zdravotní a sociální pojištění. Poměrně vysoký byl přírůstek důchodů z vlastnictví (+4,8 mld., úroky klesaly, ale vzrostl objem ostatních důchodů z vlastnictví). Přijaté kapitálové transfery se loni zvýšily o 1,6 mld. korun.

Výdaje sektoru vládních institucí ve 4. čtvrtletí 2020 prudce meziročně rostly. Přírůstek 122,4 mld. korun (18,9 %) byl nejvyšším za celý rok a výdaje celkem činily 771,3 mld. Rostly všechny výdajové složky a nejvíce se zvýšily výdaje na sociální dávky a naturální sociální transfery (+49,1 mld. korun). Nárůst zčásti zahrnoval zvýšení starobních důchodů, ale také náklady na vyšší ošetrovné pro zaměstnance a OSVČ. V souvislosti s aktuální krizí se také prudce zvýšily vyplacené náhrady zaměstnancům (+26,3 mld. korun), zejména pro zdravotnický personál a bezpečnostní složky. Opětovné zavedení restrikcí znamenalo i nárůst vyplacených dotací (+18,7 mld. korun), které obsahovaly podpůrné programy pro podnikatele.

Za celý rok 2020 výdaje vládních institucí narostly o 307,2 mld. korun (12,9 %). Mimořádně silně k nárůstu přispěly sociální dávky a naturální transfery (+131,7 mld. korun¹²), kam spadaly zvýšené starobní důchody, ošetrovné a program COVID lázně. V návaznosti na probíhající krizi se silně zvýšil i objem vyplacených náhrad zaměstnancům (57,3 mld.). Podpůrné programy pak znamenaly bezprecedentní nárůst objemu vyplacených dotací (+45,1 mld. korun, program ANTIVIRUS, COVID nájemné a další podpora v oblasti kultury i cestovního ruchu). Vyplacené

¹⁰ Do roku 2020 byl nejhorším rokem z hlediska hospodaření vládních institucí rok 2009 (−214,0 mld. korun, 5,4 % HDP). Z pohledu relativního dluhu byl nejhorším rok 2003 (−193,6 mld. korun, 6,9 % HDP).

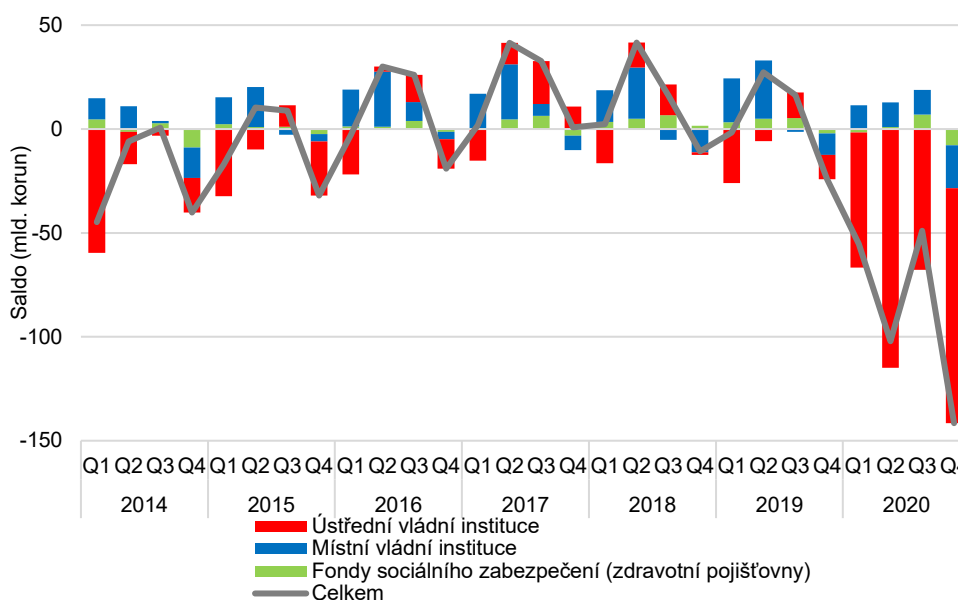
¹¹ Obvykle je jejich objem ve 4. čtvrtletí nejvyšší za celý rok. V závěru roku 2020 jejich celkový objem dosáhl 12,6 mld., což bylo nejméně za 4. čtvrtletí od roku 2007. Zároveň v 1. až 3. čtvrtletí 2020 byly kapitálové transfery meziročně vyšší, což příznivě ovlivnilo i celoroční výsledek.

¹² Přírůstek se zdvojnásobil oproti roku 2019.

ANALÝZA

kapitálové transfery se zvýšily o 27,6 mld. korun (kompenzační bonus pro OSVČ). Vládní instituce byly rovněž jediným sektorem, jehož investiční aktivita vzrostla (+24,7 mld. korun).

Graf 3: Saldo hospodaření vládních institucí (v mld. korun)

Zdroj: ČSÚ, národní účty

Většina ze zvýšených výdajů připadla na subsektor ústředních vládních institucí, který tak po celý rok hospodařil s velmi hlubokým deficitem (-113,1 mld. korun ve 4. čtvrtletí a -360,9 mld. za celý rok 2020). Na ústřední vládní instituce loni připadla většina z nárůstu sociálních dávek a naturálních sociálních transferů (+110,0 mld. korun). Vyplácely také více z ostatních běžných transferů (+58,4 mld.), transfery místním vládním institucím za propad způsobený vyplácením kompenzačního bonusu), dotací (+38,3 mld.) a kapitálových transferů (+20,8 mld.). Silně se jich dotkla i navýšení objemu vyplacených náhrad zaměstnancům (+20,3 mld. korun), i když větší část připadla na místní vládní instituce. Z velké části se podílely také na přírůstku investiční aktivity celého sektoru (+19,5 mld. korun).

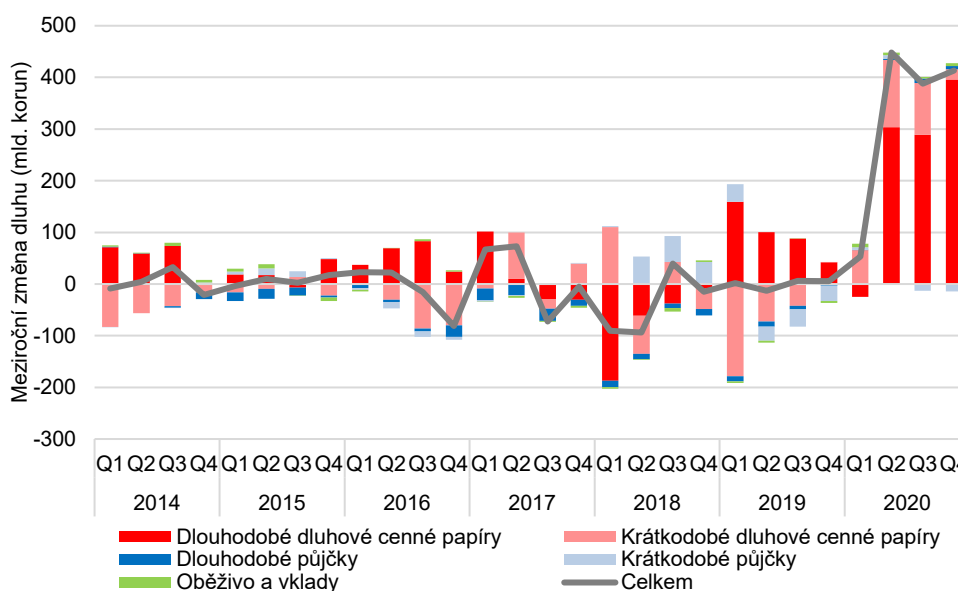
Ostatní subsektory ve 4. čtvrtletí rovněž spadly do deficitu. Schodek hospodaření místních vládních institucí ve 4. čtvrtletí činil -20,6 mld. korun. Hospodaření negativně ovlivnilo prudké zvýšení objemu náhrad zaměstnancům (+16,1 mld. korun). Za celý rok 2020 si místní vládní instituce udržely přebytkové hospodaření (14,5 mld. korun), ale kladné saldo se meziročně snížilo o 23,1 mld. korun. K jeho dosažení subsektoru výrazně napomohlo zvýšení přijatých ostatních běžných transferů ze strany ústředních vládních institucí (+52,1 mld. korun). Naopak daňové příjmy klesly (daně z výroby a dovozu o 5,7 mld. a běžné daně z důchodů a jmění o 10,0 mld.). Výraznou část ze zvýšených výdajů, které loni měly místní vládní instituce, tvořily náhrady zaměstnancům (+36,7 mld. korun), dále kapitálové transfery (+9,6 mld.) a dotace (+6,8 mld.). Fondy sociálního zabezpečení (zdravotní pojišťovny) ve 4. čtvrtletí 2020 hospodařily s deficitem -7,8 mld. korun, což je ve srovnání s výsledky posledních let poměrně výrazný schodek (nejhlubší od 4. čtvrtletí roku 2014). V závěru roku totiž pojišťovnám výrazně vzrostly výdaje na

ANALÝZA

naturální sociální transfery (+10,8 mld. korun) a ostatní běžné transfery (+7,6 mld.). Za celý rok subsektor hospodařil s deficitem –1,6 mld. korun. Jde o první schodek od roku 2014.

Deficitní hospodaření si vyžadovalo výrazné navýšení dluhu sektoru vládních institucí. Prudký meziroční nárůst se odehrál ve 2. čtvrtletí a po zbytek roku se přírůstek dluhu na této úrovni udržoval. Dluh ke konci roku 2020 dosahoval 2 153,0 mld. korun¹³, což představuje meziroční navýšení o 413,1 mld. Podíl dluhu na HDP se rovněž podstatně navýšil, a to o 7,8 p. b. na 38,1 % HDP, nejvíce od roku 2015. Financování dluhu probíhalo prostřednictvím emisí dluhových cenných papírů. Ve 2. a 3. čtvrtletí byly v mixu výrazné ty krátkodobé, ale na konci 4. čtvrtletí 2020 představovaly naprostou většinu z meziročního přírůstku dlouhodobé dluhové cenné papíry (+396,1 mld. korun), zatímco ty krátkodobé byly ve výrazné menšině (+20,0 mld.). Objem půjček v dluhovém portfoliu klesl o 8,7 mld. korun, objem oběživa a vkladů naopak vzrostl o 5,8 mld.; oba nástroje jsou v aktuálním složení dluhu marginální.

Graf 4: Dluh sektoru vládních institucí a jeho struktura (meziroční změna v mld. korun)

Zdroj: ČSÚ, národní účty

¹³ Dluh v sektorových účtech se liší (číselně i metodicky) od Maastrichtského dluhu pro potřeby EDP statistiky. Liší se zejména zahrnuté závazky i způsob jejich ohodnocení. Celkové závazky v sektorových účtech zahrnují navíc měnové zlato a zvláštní práva čerpání, účasti a podíly v investičních fondech, pojistné a penzijní programy, finanční deriváty a zaměstnanecké opce a ostatní závazky. Všechny závazky jsou oceněny tržní hodnotou a bez vlivu souvisejících derivátových obchodů. Zdroj: Rybáček, V., Musil, P. (2020). Vztah mezi saldem hospodaření a dluhem vládních institucí. *Politická ekonomie*, 68(4), 462–482, <https://doi.org/10.18267/j.polek.1290>.

ANALÝZA

Domácnosti

Hrubý disponibilní důchod (HDD) domácností ve 4. čtvrtletí dosáhl 844,0 mld. korun a meziročně se zvýšil o 37,0 mld. (4,6 %). Nominální přírůstek tak zůstal na úrovni 3. čtvrtletí. Reálný nárůst HDD ve 4. čtvrtletí posílil na 2,7 %¹⁴, mimo jiné i díky slabšímu cenovému růstu. Oproti 3. kvartálu hrubý disponibilní důchod (sezónně očištěný) vzrostl o 16,9 mld. korun. Za celý rok 2020 hrubý disponibilní důchod domácností dosáhl 3 162,4 mld. korun a zvýšil se o 149,4 mld. korun (5,0 %). To je mírně menší nárůst než v předchozích třech letech, stále jde ale o nadprůměrný výsledek. Reálný přírůstek HDD loni zpomalil na 2,1 %.

Ve 4. čtvrtletí většinu z přírůstku hrubého disponibilního důchodu tvořily náhrady zaměstnancům (25,3 mld. korun, 3,7 %). Z toho vyplacené mzdy a platy vzrostly o 7,1 mld. a sociální příspěvky zaměstnavatelů o 18,2 mld. Opakovala se tedy situace ze 2. čtvrtletí, kdy byl potenciální propad výdělků domácností kompenzován prostředky ze stabilizačních programů. Za celý rok 2020 vzrostl objem náhrad vyplacených domácnostem o 40,9 mld. korun (1,6 %), což je nejméně od roku 2013. Z toho se samotné mzdy a platy zvýšily o 6,7 mld. korun a sociální příspěvky zaměstnavatelů o 34,2 mld.

Zatímco mzdové příjmy zaměstnanců celkově rostly, na podnikatele zařazené do sektoru domácností krize citelně dopadla. Ve 4. čtvrtletí jejich hrubý smíšený důchod¹⁵ meziročně klesl o 6,5 mld. korun na 153,5 mld. Přírůstek hrubého provozního přebytku¹⁶ ve 4. čtvrtletí prudce zpomalil na 0,6 mld. korun. Za celý rok 2020 pokles hrubého smíšeného důchodu činil 25,2 mld. korun, čímž byl překonán i krizový rok 2009. Hrubý provozní přebytek vzrostl o 17,4 mld. korun, což je nejméně od roku 2016. Saldo důchodů z vlastnictví ve 4. čtvrtletí meziročně kleslo o 0,1 mld. korun, popáté v řadě na 40,3 mld. Za celý rok 2020 saldo kleslo o 8,6 mld. korun na 145,0 mld.

Deficit salda druhotného rozdělení se po celý rok meziročně zmírňoval. Po celý rok totiž zaostávala dynamika strany užití za zdroji. Ve 4. čtvrtletí dosáhl 133,4 mld. korun a byl meziročně nižší o 17,6 mld. Na straně zdrojů se navýšil objem obdržených sociálních příspěvků a dávek o 48,8 mld. korun a ostatní transfery klesly o 12,0 mld. Zároveň jen mírně rostl objem běžných daní z důchodů a jmění, které domácnosti zaplatily (+4,9 mld. korun) a klesl objem zaplacených ostatních běžných transferů o 16,5 mld. Celkově loni saldo druhotného rozdělení činilo -446,5 mld. korun a deficit se zmírnil o 125,0 mld. Domácnosti totiž obdržely o 144,8 mld. více ve formě sociálních dávek a o 26,5 mld. méně jako ostatní běžné transfery. Poklesl ale objem běžných daní z důchodů a jmění, které domácnosti zaplatily (-17,0 mld. korun). Zaplacené sociální dávky a příspěvky vzrostly o 46,6 mld. korun a ostatní běžné transfery se propadly o 36,4 mld.

Výdaje na konečnou spotřebu domácností ve 4. čtvrtletí meziročně klesly o 45,8 mld. korun na 652,0 mld. Podobně jako ve 2. čtvrtletí totiž povaha protiepidemických opatření omezovala možnosti spotřeby domácností. Hodnota statků a služeb spotřebovaných domácnostmi ve formě naturálních sociálních transferů ve 4. čtvrtletí velmi silně vzrostla (+33,1 mld. korun) na

¹⁴ Pro očištění o vliv cen byl použit deflátor výdajů na konečnou spotřebu domácností. Ve 4. čtvrtletí 2020 činil cenový nárůst 1,9 %, za celý rok 2020 pak 2,8 %.

¹⁵ Zachycuje příjmy z podnikání drobných podnikatelů zařazených do sektoru domácností.

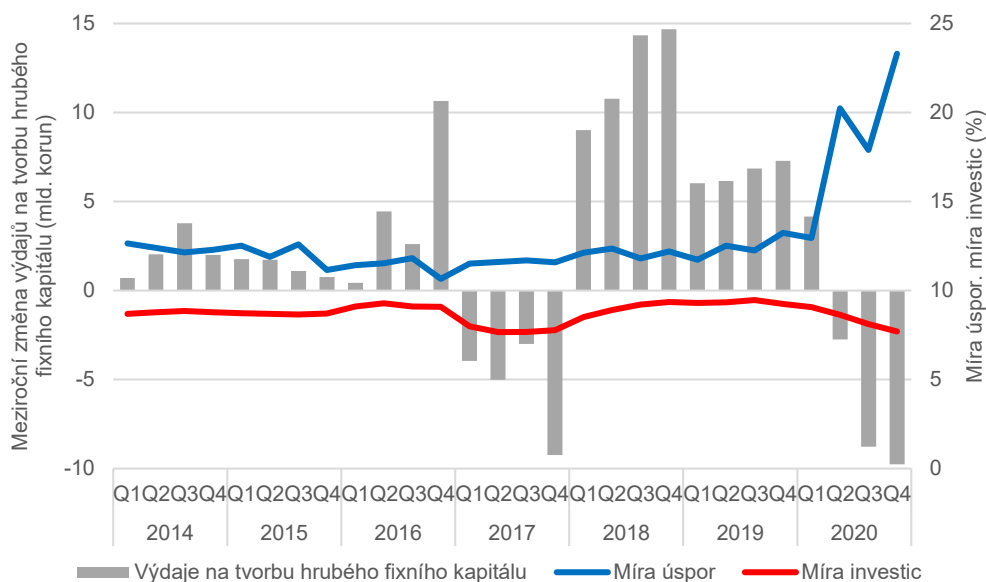
¹⁶ Zachycuje hodnotu produkce domácností pro vlastní spotřebu a rovněž imputované nájemné a poskytování služeb bydlení.

ANALÝZA

224,2 mld. – projevily se zde totiž výdaje na program COVID lázně. Za celý rok 2020 spotřeba domácností klesla o 68,0 mld. korun. Mimořádnou povahu loňska dokládá i fakt, že jde o jediný zaznamenaný nominální pokles spotřeby domácností za dobu existence samostatné ČR. Hodnota naturálních sociálních transferů loni dosáhla 746,1 mld. korun a zvýšila se o 73,0 mld.

Prostředky, které domácnosti nemohly utratit za spotřebu, jim zůstaly ve formě hrubých úspor, které ve 4. čtvrtletí dosáhly 203,3 mld. korun¹⁷ a meziročně narostly o 84,1 mld. Míra úspor¹⁸ ve 4. čtvrtletí opět mezičtvrtletně skokově narostla o 5,4 p. b. na 23,3 % (sezónně očištěno). Meziroční nárůst (neочиštěné) míry úspor dosáhl 9,2 p. b. Za celý rok 2020 hrubé úspory domácností činily 597,8 mld. korun, meziročně o 217,1 mld. více. Míra úspor za loňský rok narostla o 6,2 p. b. na 18,7 %.

Graf 5: Meziroční změna výdajů na tvorbu hrubého fixního kapitálu (mld. korun) a míra úspor a míra investic sektoru domácností (v %, sezónně očištěno)

Zdroj: ČSÚ, národní účty

Objem kapitálových transferů, které domácnosti (zejména drobní podnikatelé) obdržely ve 4. čtvrtletí, meziročně vzrostl o 5,0 mld. korun na 7,3 mld. Ve srovnání s 2. kvartálem byl ale nárůst výrazně slabší¹⁹. Za celý rok 2020 kapitálové transfery vzrostly o 27,5 mld. korun na 40,7 mld. Domácnosti na krizovou situaci zareagovaly poklesem investiční aktivity, který se během celého roku prohluboval. Ve 4. čtvrtletí výdaje na tvorbu hrubého fixního kapitálu meziročně klesly o 9,8 mld. korun na 74,1 mld. Mezičtvrtletně investice (sezónně očištěné) klesly

¹⁷ To je více než za celý rok 2005 a více než polovina hrubých úspor za rok 2019. Výrazný nárůst vkladů domácností loni zaznamenaly i statistiky ČNB.

¹⁸ Míra úspor domácností je definována jako podíl hrubých úspor a hrubého disponibilního důchodu se zahrnutím úpravy o čistý podíl domácností na rezervách penzijních fondů (B.8g / (B.6g + D.8)). Hrubé úspory představují část hrubého disponibilního důchodu, který nebyl spotřebován ve formě výdajů na konečnou spotřebu.

¹⁹ Položka zahrnuje výplatu kompenzačních bonusů, ve 2. čtvrtletí se navýšila o 21,3 mld. korun.

ANALÝZA

o 1,9 mld. korun. Míra investic²⁰ (sezónně očištěná) mezičtvrtletně klesla o 0,4 p. b. na 7,7 %, což je společně s 2. a 3. čtvrtletím 2017 nejnižší zaznamenaná hodnota. Meziročně se míra investic (neočištěná) snížila o 1,6 p. b. Celkově loni investice domácností klesly o 17,1 mld. korun na 267,9 mld. Míra investic se snížila o 1,0 p. b. na 8,4 %, což je nejméně od roku 2017.

Finanční vztahy s nerezidenty

Ačkoli ve 4. čtvrtletí došlo ke zpřísnění opatření a k omezení činnosti některých oborů, zahraniční obchod zůstal na rozdíl od 2. čtvrtletí do velké míry nepostižen. Vývozci se snažili dohnat ztráty, takže vývoz zboží meziročně vzrostl o 69,5 mld. korun, zatímco dovoz o 1,0 mld. zaostal za 4. čtvrtletím 2019. Výsledná bilance zahraničního obchodu tak dosáhla přebytku 119,8 mld. korun, který se meziročně zlepšil o 70,4 mld. Za celý rok 2020 vývoz klesl o 235,4 mld. korun na 4 041,2 mld. a dovoz se snížil o 279,5 mld. na 3 651,0 mld. Zejména zaostávající dovoz (mimo jiné pod vlivem propadu cen ropy, ale také snížené investiční poptávky) tedy způsobil zlepšení přebytku bilance za rok 2020 o 44,1 mld. korun na 390,2 mld.

Důchody z vlastnictví, které připadly nerezidentům²¹, ve 4. čtvrtletí meziročně klesly o 28,5 mld. korun na 126,4 mld. Propadl se zejména objem reinvestovaných zisků (−57,0 mld. korun), zatímco rozdělované důchody společností výrazně vzrostly (32,7 mld.), čímž kompenzovaly netypicky nízký objem ze 3. čtvrtletí. Klesly i důchody z vlastnictví domácích investorů v zahraničí (−8,7 mld. korun), zejména kvůli meziročně nižšímu objemu reinvestovaných zisků (−7,4 mld.). Výsledný čistý odliv důchodů z vlastnictví ve 4. čtvrtletí meziročně klesl o 28,5 mld. korun na 85,2 mld.

Za celý rok důchody z vlastnictví nerezidentů klesly o 120,2 mld. korun na 468,4 mld. (nejnižší hodnota od roku 2014). Z toho rozdělované důchody společností klesly o 110,5 mld. korun, reinvestované zisky o 2,2 mld. a úroky o 7,2 mld. Zisky zahraničních vlastníků korporací (rozdělované důchody a reinvestice) klesly loni na 7,0 % HDP, což je nejnižší úroveň od roku 2005. Pokles důchodů z vlastnictví neminul ani domácí investory v zahraničí (−12,9 mld. korun). U nich k propadu přispěly zejména reinvestice (−19,4 mld. korun), zatímco rozdělované důchody společností vzrostly o 12,0 mld. Čistý odliv důchodů z vlastnictví loni činil 281,6 mld. korun a meziročně byl nižší o 107,3 mld.

Domácí ekonomika si ve 4. čtvrtletí připsala 18,4 mld. korun ve formě náhrad zaměstnancům, což je jen o 0,2 mld. více než ve stejném období předchozího roku. Náhrady vyplacené do zahraničí se meziročně téměř nezměnily a dosáhly 13,7 mld. korun. Daně z výroby a dovozu zaplacené rezidenty do zahraničí dosáhly 2,2 mld. korun. Naopak dotace ze zahraničí činily 18,1 mld. korun (meziročně více o 4,0 mld.). Za celý rok 2020 náhrady vyplacené nerezidenty narostly o 7,4 mld. korun na 75,6 mld. Naopak do zahraničí bylo takto vyplaceno 52,4 mld. korun, zaplacené daně z výroby a dovozu dosáhly 8,2 mld. a obdržené dotace ze zahraničí vzrostly o 4,1 mld. na 38,0 mld. Zejména menší čistý odliv důchodů z vlastnictví do zahraničí způsobil, že saldo prvotních důchodů ve 4. čtvrtletí 2020 dosáhlo deficitu 64,6 mld. korun a meziročně se

²⁰ Míra investic domácností je definována jako podíl hrubé tvorby fixního kapitálu k hrubému disponibilnímu důchodu se zahrnutím úpravy o čistý podíl domácností na rezervách penzijních fondů (P.51g / (B.6g + D.8)).

²¹ Nerezidenti představují různorodé seskupení jednotek, jejichž společným znakem je, že nesídlí na ekonomickém území státu, ale mají s daným národním hospodářstvím ekonomické vztahy. Jsou to například části mateřských společností (například pobočky výrobních podniků, bank a pojišťovacích společností), zastupitelské úřady cizích států nebo mezinárodní organizace, které byly založeny a fungují na základě mezinárodních dohod nebo jsou oddělené.

ANALÝZA

zmírnilo o 18,4 mld. Za celý rok deficit prvotních důchodů činil 228,5 mld. korun a zmírnil se o 118,1 mld.

Deficit salda druhotného rozdělení ve 4. čtvrtletí 2020 dosáhl 18,4 mld. korun a meziročně se prohloubil o 12,7 mld. (zejména kvůli navýšení ostatních běžných transferů nerezidentům o 10,8 mld.). Velký přebytek zahraničního obchodu i zmírnění deficitu prvotních důchodů ale vedly k výslednému kladnému saldu běžných transakcí nerezidentů s rezidenty ve výši 36,7 mld. korun (meziroční zlepšení o 81,7 mld. korun; jde o první zaznamenaný přebytek za 4. čtvrtletí roku). Za celý rok 2020 se schodek salda druhotných důchodů prohloubil o 12,2 mld. korun na 62,3 mld. Celkové saldo běžných transakcí nerezidentů s rezidenty bylo ale podobně jako ve 4. čtvrtletí kladné a díky silnému poklesu odlivu důchodů z vlastnictví do zahraničí dosáhlo loni 99,2 mld. korun²² (meziročně se zlepšilo o 149,9 mld.).

Ve 4. čtvrtletí si domácí ekonomika připsala kapitálové transfery ze zahraničí ve výši 17,7 mld. korun. To je meziročně o 2,6 mld. méně. Celkové saldo kapitálových transferů ale bylo ve 4. čtvrtletí kladné (16,8 mld. korun) a meziročně mírně vzrostlo (0,7 mld.). Čisté půjčky dosáhly 49,1 mld. korun, což představuje meziroční zlepšení o 94,5 mld. Za celý rok 2020 přijaté kapitálové transfery vzrostly o 8,0 mld. korun na 71,5 mld. Naprostou většinu z nich (69,1 mld.) tvořily investiční dotace. Kladné saldo kapitálových transferů tak loni vzrostlo o 11,0 mld. korun na 63,8 mld. Čisté půjčky dosáhly rekordních 170,1 mld. korun.

Autor/Kontakt/Zpracovala

Karolína Zábojníková
Odbor Kancelář předsedy
Tel.: 542 528 112
E-mail: karolina.zabojnikova@czso.cz

²² Kladné saldo běžných transakcí je výjimečným jevem. Bylo dosaženo jen v roce 2017 (41,4 mld. korun).